خراسان روزنامه صبح ایران
سه‌شنبه ۶ آذر ۱۳۹۷ . ۱۹ ربیع‌الاول ۱۴۴۰ . شماره ۱۹۹۷۱

خلیل ملکی
(۱۳۴۸ – ۱۲۸۰ هـ.ش)

از اعضای گروه ۵۳ نفر و دوستان دکتر تقی ارانی بود. وی در زمره نخستین اعضای حزب توده قرار داشت اما مدتی پس از آغاز همکاری، به دلیل وابستگی حزب به حکومت شوروی، به اعتراض و افشاگری علیه آن پرداخت و با همراهی دیگر معترضان، از حزب توده جدا شد. ملکی طی نهضت ملی شدن صنعت نفت، از همکاران و طرفداران مصدق بود اما بعدها سیاست و نگرش خود را تغییر داد.

دل‌مشغولی‌های سیاسی «انور خامه‌ای»؛ از ۲۰ تا ۱۰۲ سالگی!

جواد نوائیان رودسری
info@khorasannews.com

زنده‌یاد دکتر انور خامه‌ای، مردی که هفته گذشته، در ۱۰۲ سالگی، چهره در نقاب خاک کشید، تنها شاهد زنده‌ای بود که می‌توانست از زندان‌های مخوف عصر رضاشاه سخن بگوید. او آخرین بازمانده گروه ۵۳ نفر بود؛ گروهی که علاقه‌مندان به تاریخ معاصر، تنها از پس اوراق و اسناد می‌توانند تصویری نه چندان واضح از آن به دست آورند. انور خامه‌ای که از ۲۰ سالگی به طور جدی فعالیت‌های سیاسی خود را شروع کرد، شاهد شکل گرفتن حزب توده و انشعاب آن بود و بلکه خود او، در آن انشعاب نقش مؤثری ایفا کرد. افزون بر همه این‌ها، آن‌چه باعث می‌شد اهمیت آن مرحوم برای اهل تاریخ و پژوهشگران عرصه سیاست، بیش از دیگر شاهدان عینی باشد، دست به قلم بودن او بود. در میان افرادی که در جریان‌های مختلف تاریخ معاصر حضور فعال داشته‌اند، کمتر افرادی مانند خامه‌ای پیدا شده‌اند که قلم بردارند و با تفصیل و تحلیل، از رویدادی که به چشم دیده‌اند، سخن بگویند؛ اما او چنین عزمی را داشت و تنها در یک نوبت، وقایع مربوط به دوران رضاشاه تا کودتای ۲۸ مرداد را در قالب ۱۰۲۴ صفحه و با عنوان «خاطرات سیاسی» به چاپ رساند و در آن، از خیر ریزترین اتفاقات نگذشت و همه را یک‌جا در اختیار مخاطبانش قرار داد. عُمر طولانی، به زنده‌یاد انور خامه‌ای مجال بازگو کردن خاطرات و تحلیل دقیق گذشته را داد. او در تمام این سال‌ها، رُک و پوست کنده حرفش را زد و آن‌چه را در ذهن داشت، نوشت. بی‌تردید نوشته‌های او، یکی از منابع درخور توجه برای مطالعه جریان‌های تاریخ معاصر ایران و به ویژه، حزب توده است.

■ آن جوان پر شور و شر

دکتر انور خامه‌ای، در سال ۱۲۹۵ هـ.ش، در شهر تهران متولد شد. خانواده‌ای نسبتاً متمول داشت که از طرف مادری، منسوب به قاجارها بودند و از طرف پدری، وابسته به خاندان ملا احمد نراقی، عالم مشهور عصر قاجار. با این حال، انور در ۱۲ سالگی پدرش را از دست داد و نتوانست از پشتیبانی و حمایت وی برخوردار باشد. اتفاقی که او را وارد دنیای سیاست و متمایل به اندیشه‌های مارکسیستی کرد، نشستن سر کلاس درس فیزیک تقی ارانی بود؛ تحصیل کرده آلمان و از آن دست روشنفکرانی که تمایلات مارکسیستی شدید داشتند اما مجالی برای عرض اندام در ایران پیدا نکردند. دکتر ارانی که ظاهراً ارتباطات سیستماتیکی با احزاب کمونیست خارج از کشور و به ویژه شوروی داشت، با کمک تنی چند از همفکرانش، مانند بزرگ علوی، مجله «دنیا» را منتشر می‌کرد؛ مجله‌ای ظاهراً علمی که پوششی برای تبلیغ اندیشه‌های چپ بود و انور خامه‌ای، نخستین بار از طریق مطالعه همین مجله، جذب جلسات روزهای دوشنبه تقی ارانی شد. او در آن زمان، تازه در امتحان ورودی دانشگاه تهران پذیرفته و در رشته شیمی مشغول به تحصیل شده بود. کمونیست‌هایی مانند تقی ارانی که به دلیل فقدان پایگاه مردمی، نتوانستند اقدام چشمگیری انجام دهند؛ خیلی زود لو رفتند، بازداشت شدند و دادگاه آن‌ها را به حبس‌های طولانی مدت محکوم کرد. گروه ارانی که با اندکی اغماض، متشکل از ۵۳ نفر بود، بعدها به گروه ۵۳ نفر مشهور شد و در برگیرنده افرادی بود که بسیاری از آن‌ها، بعدها در شکل‌گیری حزب توده، نقش فعال داشتند.

> خامه‌ای در ماجرای نهضت ملی شدن صنعت نفت، به همراهی با آن پرداخت و پس از کودتای ۲۸ مرداد، مدتی بازداشت و زندانی شد. او پس از آزادی از زندان، به اروپا رفت و در دانشگاه‌های هایدلبرگ و فرایبورگ آلمان تحصیل کرد و موفق به کسب درجه دکترای اقتصاد شد. انور خامه‌ای، پس از آن، بیشتر وقت خود را به تدریس و تألیف گذراند

■ تجربه‌ای تلخ، واقعیتی تلخ‌تر

تجربه زندان برای انور خامه‌ای، تجربه‌ای مهم و گران‌بها بود. او در همین برهه زمانی دریافت آن‌چه کمونیست‌ها مدعی آن هستند، در حد حرف است و رسیدن به آرمانی که ادعای آن را دارند، غیرممکن به نظر می‌رسد. خاطرات انور خامه‌ای از زندان رضاشاه، در کنار توصیف شرایط دهشتناک حاکم بر زندان، از درگیری‌ها و اختلافات شدیدی حکایت می‌کند که بین افراد شاخص جریان چپ در آن دوره، حاکم بود؛ اختلافاتی که بعدها هم در میان آن‌ها بروز یافت و منشأ تسویه حساب‌ها و درگیری‌های فراوانی شد. نکته‌ای که به شدت نظر انور خامه‌ای را به خود جلب کرد و بعدها در خاطراتش انعکاس یافت، این بود که مدعیان جریان مارکسیستی که شعار نجات طبقه کارگر و حاکمیت «پرولتاریا» را سر می‌دادند، اصولاً با این طبقه هیچ وجه اشتراکی نداشتند و به تعبیر خامه‌ای، اصولاً وابسته به طبقات سرمایه‌دار و «بورژوا» بودند. به اعتقاد او، همین مسئله باعث تعمیق اختلافات میان آن‌ها هم می‌شد. بعدها و با اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰، خامه‌ای به تدریج با ماهیت واقعی کمونیست‌های ایران بیشتر آشنا شد و گام به گام از آن‌ها فاصله گرفت.

■ راز دور شدن از توده‌ای‌ها

حزب توده ایران در مهر سال ۱۳۲۰ تشکیل شد؛ هنگامی که انور خامه‌ای هنوز در زندان بود. او در خاطراتش به رابطه پیچیده‌ای که میان افراد پیش کسوت‌تر کمونیست با شوروی و انگلیس برقرار شده بود، اشاره می‌کند و از نقش افرادی مانند مصطفی فاتح در برقراری ارتباط با هم‌بندهای مارکسیست خامه‌ای، مانند بزرگ علوی، سخن می‌گوید. با این حال، خامه‌ای در آن زمان، چندان از وقایع مطلع نبود و نگاهش به این اقدامات، نگاهی متعجبانه و جست‌وجوگر بود. او بعدها و پس از آزادی از زندان، طی پیشنهاد برای کار در برخی شرکت‌ها، دریافت که انگلیسی‌ها ارتباطات گسترده‌ای با کمونیست‌های ایران دارند؛ ارتباطی که با اشاره سفارت شوروی برقرار می‌شد و هدف نهایی آن، تأمین خواسته‌های روس‌ها در ایران بود. خامه‌ای به تدریج دریافت که ارتباط حزب توده با سفارت شوروی، فراتر از یک ارتباط دوستانه و مبتنی بر اعتقادات مشترک سیاسی و ایدئولوژیک است؛ توده‌ها، آشکارا به مزدور و بازوی اجرایی سیاست‌های شوروی در ایران تبدیل شده بودند. این وابستگی آشکار، فقط باعث برانگیخته شدن اعتراض انور خامه‌ای نشد. افراد دیگری هم که پیشتر گمان می‌کردند حزب توده، حزبی ملی و مستقل است، در برابر این رسوایی واکنش نشان دادند؛ افرادی نظیر خلیل ملکی و مرحوم جلال آل احمد. افزون بر این، در داخل حزب توده نیز، باندبازی به شدت

> زنده‌یاد دکتر انور خامه‌ای، مردی که هفته گذشته، در ۱۰۲ سالگی، چهره در نقاب خاک کشید، تنها شاهد زنده‌ای بود که می‌توانست از زندان‌های مخوف عصر رضاشاه سخن بگوید. او آخرین بازمانده گروه ۵۳ نفر بود. آن‌چه باعث می‌شد اهمیت آن مرحوم برای اهل تاریخ و پژوهشگران عرصه سیاست، بیش از دیگر شاهدان عینی باشد، دست به قلم بودن او بود

حاکم بود و نورالدین کیانوری که ارتباط بهتری با شوروی داشت، به تدریج توانست شرایط را به نفع باند خود تغییر دهد. انور خامه‌ای در خاطرات خود می‌نویسد: «چرا من پیش از دیگران به فکر انشعاب افتادم؟... علت آن شاید این بود که من بهتر از دیگران به ماهیت حزب توده پی برده ... [و] به تدریج فهمیده بودم که سرنوشت حزب نه در داخل آن و نه به وسیله نیروهای درونی، بلکه در خارج از مرز کشور و به وسیله مقامات سیاسی و اطلاعاتی شوروی تعیین می‌شود.» به این ترتیب، او و افرادی مانند خلیل ملکی، راه خود را از راه حزب توده جدا کردند.

خامه‌ای در ماجرای نهضت ملی شدن صنعت نفت، به همراهی با آن پرداخت و پس از کودتای ۲۸ مرداد، مدتی بازداشت و زندانی شد. او پس از آزادی از زندان، به اروپا رفت و در دانشگاه‌های هایدلبرگ و فرایبورگ آلمان تحصیل کرد و موفق به کسب درجه دکترای اقتصاد شد. انور خامه‌ای، پس از آن، بیشتر وقت خود را به تدریس و تألیف گذراند. احتمالاً تمایلات مارکسیستی دوران جوانی و شکست ناشی از فروریختن کاخ آرزوهایی که برای جوانان هم‌نسل او ساخته بودند، تأثیری عمیق بر روحیات وی گذاشت؛ او تا ۶۰ سالگی ازدواج نکرد و در بهار سال ۱۳۵۶، متأهل شد. سرانجام مردی که باید او را مصداق «تاریخ زنده» دانست، در ۲۷ آبان سال ۱۳۹۷، چشم از جهان فروبست. پیکر او، طبق وصیتش، به دانشگاه علوم پزشکی تهران سپرده شد تا برای مطالعات پزشکی در اختیار پژوهشگران قرار گیرد.

منابع:

خاطرات سیاسی؛ دکتر انور خامه‌ای؛ نشر گفتار؛ ۱۳۷۲
حزب توده، از شکل گیری تا فروپاشی؛ جمعی از پژوهشگران؛ مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی؛ ۱۳۸۵
پرونده پنجاه و سه نفر؛ حسین فرزانه؛ انتشارات نگاه؛ ۱۳۷۲
استالینیسم و حزب توده ایران؛ الهه کولایی؛ انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۱۳۷۶

گفت‌وگو

در زندان‌های مخوف ساواک چه می‌گذشت؟

شکنجه گاه ساواک (موزه عبرت فعلی)

خاطرات مربوط به شکنجه‌گری‌های ساواک، از بخش‌های مهم و متاثر کننده ای است که در حافظه تاریخی مبارزان دوران انقلاب اسلامی باقی مانده است. باور کردن برخی خاطرات زندانیانی که در سلول های مخوف کمیته مشترک ضدخرابکاری، روزها و بلکه ماه‌های متوالی را می گذراندند و به شدیدترین شکل ممکن، شکنجه می‌شدند، برای نسل امروز دشوار به نظر می‌رسد؛ اما واقعیتی است انکار ناپذیر. آن‌چه در پی می‌آید، فرازهایی از گفت‌وگوی پایگاه مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران با علی دانش‌پژوه، یکی از مبارزان دوران انقلاب است که چهار سال از عمر خود را در زندان‌های رژیم شاه گذراند.

نخستین بار کِی و چگونه دستگیر شدید؟

روز ۱۴ آبان سال ۱۳۵۲؛ من در کلاس چهارم تجربی دبیرستان حکیم نظامی تحصیل می کردم که یک روز صبح، وسط درس، مرا به دفتر مدرسه خواستند. از آن‌جا که مدیر با رنگ و رویی پریده شخصاً آمده بود که مرا از سر کلاس ببرد، متوجه شدم باید مأموران ساواک در پی من آمده باشند. در بین راه هم با کتک و فحش از من پذیرایی کردند.

شکنجه‌ها به چه شکلی اجرا می‌شد؟

ساواک قم در یک منطقه مسکونی بود و احتمال داشت سروصدای افراد زیر شکنجه، توجه مردم را جلب کند و ساختمان ساواک لو برود؛ به همین دلیل دستگیر شده‌ها را در آن جا شکنجه نمی کردند و به شهربانی می‌بردند. در شهربانی، دست هایم را از پشت با دست‌بند قپانی بستند و به یک طرف تخت سربازی آویزان کردند. بعد هم با سیگار پوست تنم را سوزاندند! بعد منوچهری آمد و شروع کرد به مشت و لگد زدن به پاها و شکمم. این کار حدود چهار ساعت طول کشید و در تمام این مدت، حرف هایی زدم که ربطی به فعالیت‌های سیاسی‌ام نداشت. روز بعد دوباره از من بازجویی کردند و این بازجو به‌جای سیلی زدن، با دسته کلت‌اش به صورتم کوبید، طوری که چند تا از دندان‌هایم شکست و فکم به‌شدت ورم کرد! بعد از شکنجه مرا به سلولم برگرداندند. تازه در سلول بود که فهمیدم چه بلایی سرم آمده است و از شدت درد دندان و فک تا صبح نتوانستم بخوابم. جای زخم‌های ناشی از سوختگی سیگار، می‌سوخت و در اثر شوک الکتریکی، دست چپم بی‌حس شده بود، اما از این که اسم کسی را لو نداده بودم، خوشحال بودم و دردهایم را فراموش کردم.

گزارش تاریخی

پیمان «سنتو»؛ بارگیری قدرت‌های غربی برای مهار شوروی

پیمان بغداد (سنتو)، در سال ۱۹۵۵ (۱۳۳۴) در ابتدا، میان ترکیه و عراق و با نام پیمان همکاری‌های متقابل تحت حمایت آمریکا و انگلستان شکل گرفت. به گزارش پایگاه مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، پس از آن نیز دولت‌های ایران، پاکستان و انگلستان به این پیمان پیوستند. به اعتقاد بسیاری از تحلیل گران، این پیمان کامل کننده پیمان سیتو و ناتو بود و در واقع، کمربند ضد کمونیستی غربی‌ها را کامل می کرد. به دیگر سخن، منطقه خاورمیانه که میان دو زنجیره دفاعی سیتو و ناتو قرار داشت، با این پیمان، به کمربند امنیتی غربی‌ها متصل شد. درباره پیوستن انگلیس به این پیمان، باید گفت که این کشور، با توجه به کاهش نفوذ و قدرتش پس از پایان جنگ جهانی دوم و از دست دادن موقعیت خود در منطقه، به دنبال احیای جایگاهش در خاورمیانه بود و دوست نداشت به راحتی عرصه را به رقبا واگذار کند. انگلیسی‌ها می‌خواستند دوباره جاپایی در منطقه پیدا کنند و به تعبیر عبدالرضا هوشنگ مهدوی، از در دیگر وارد شوند. در نتیجه انگلیس هم، به کشورهای عضو این پیمان پیوست و وظیفه سرپرستی آن را عهده‌دار شد. امضای این پیمان، علاوه بر ابعاد امنیتی‌اش که بیشتر متوجه فعالیت اتحاد جماهیر شوروی بود، یک فلسفه وجودی دیگر نیز داشت و آن حفظ کشورهای تحت نفوذ انگلستان از خطرات و مشکلات احتمالی موجود بود. با وجود همه این مسائل، طنز مطلب در این است که آمریکا که خود صحنه‌گردان این پیمان بود، از عضویت در آن سر باز زد. آمریکایی‌ها برای این کار دلایل متعددی داشتند که یک دلیل آن، ترس از واکنش شوروی و کشورهای بی‌طرف بود.

پذیرش غیرحضوری آگهی‌های
تبریک، تقدیر و تشکر
پذیرش تلفنی:
۳۷۰۰ ۹۹۹۹
پذیرش تلگرامی:
۰۹۱۵۴۷۱۱۳۰۰
۹۷۱۲۴۹۴/ه

۳۷۰۱۰
پذیرش تلفنی آگهی با پیک رایگان

شرکت ملی گاز ایران
شرکت گاز استان قم
نوبت دوم
شماره مناقصه: ۱۷–۹۷
«آگهی فراخوان مناقصه عمومی» تجدید مناقصه

شرکت گاز استان قم در نظر دارد:
پروژه حفاظت و حراست از اموال و تاسیسات تابعه گاز استان قم را از طریق مناقصه عمومی (یک مرحله ای) به مناقصه گران واجد شرایط واگذار نماید:
الف- شرح مختصر کار: در جلسه توجیهی مکان و شرح قرارداد توضیح داده می شود.
ب- محل اجرا: سطح استان قم می‌باشد.
ج- شرایط پیمانکاران متقاضی:
- توانایی انجام کار در مدت ۳۶۵ روز تقویمی.
- دارا بودن گواهینامه تایید صلاحیت از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (فعالیت نگهبانی)
- دارای تایید صلاحیت از سازمان حراست وزارت نفت
- دارای تجربه کافی و مرتبط با موضوع نگهبانی
- توانایی ارایه ضمانتنامه بانکی یا وجه نقد (واریزی به حساب شماره ۲۱۷۴۶۳۳۴۰۳۰۰۵ سیبا) به مبلغ ۱/۱۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به عنوان سپرده شرکت در مناقصه همراه اسناد تحویلی.
- توانایی ارایه انواع ضمانتنامه‌های بانکی جهت اجرای تعهدات قراردادی.
د- مهلت اعلام آمادگی و دریافت اسناد مناقصه و ارزیابی ساده تا تاریخ ۱۳۹۷/۰۹/۱۱ می‌باشد.
هـ- مهلت عودت اسناد ارزیابی ساده و پاکات مناقصه تا پایان وقت اداری مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۱ می‌باشد.
و- زمان گشایش پاکات ساعت ۱۰:۰۰ روز چهار شنبه مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۸ می‌باشد.
مناقصه‌گران می‌توانند جهت خرید اسناد مناقصه (به مبلغ ۴۰۰/۰۰۰ ریال با لحاظ مالیات بر ارزش افزوده) به آدرس قم، بین میدان امام خمینی و میدان شهید زین‌الدین کوچه شماره ۱۸ شرکت گاز استان قم، امور پیمانها مراجعه نمایند. در ضمن این آگهی از طریق نشانی سایت شرکت گاز استان قم به آدرس: www.nigc-qpgc.ir یا سایت پایگاه ملی اطلاع رسانی مناقصات به آدرس www.spac.ir قابل دریافت است.
نکات قابل توجه:
- ارایه مدارک فوق‌الذکر هیچگونه حقی را جهت متقاضیان ایجاد نخواهد کرد.
- به این پیمان پیش پرداخت تعلق نمی گیرد.
- شرکت گاز استان قم در قبول یا رد کلیه پیشنهادها مختار بوده و اعتراضی پذیرفته نخواهد شد.
- به پیشنهادهای مشروط و مبهم و پیشنهادهایی که بعد از مدت مقرر در آگهی برسد مطلقاً ترتیب اثر داده نخواهد شد.
- در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر متقاضیان می‌توانند با شماره تلفکس امور پیمانهای شرکت گاز استان قم ۳۶۶۲۰۰۰۴-۰۲۵ تماس حاصل فرمایند.
شماره مجوز: ۱۳۹۷/۴۳۸۲
روابط عمومی شرکت گاز استان قم
۹۷۱۱۹۲۶۸/ه

آگهی مزایده عمومی – نوبت اول
شهرداری بیرجند در نظر دارد بهره‌برداری از باغ پرندگان واقع در پارک جنگلی بیرجند متعلق به خود را از طریق برگزاری مزایده عمومی بصورت اجاره به بخش خصوصی واگذار نماید.
لذا از متقاضیانی که ضمن داشتن رزومه کاری مرتبط توانایی انجام کار را دارا می باشد، دعوت به عمل می آید جهت دریافت اسناد و شرایط مزایده به آدرس اینترنتی www.ets-birjand.ir مراجعه و یا با شماره تماس ۳-۳۲۲۲۲۰۰-۰۵۶ تماس حاصل فرمایند.
محمدعلی جاوید – شهردار بیرجند
۹۷۱۳۵۲۵۹/ج

آگهی مزایده عمومی – نوبت اول
شهرداری بیرجند در نظر دارد حق امتیاز جمع آوری، خرید و تفکیک پسماندهای خشک قابل بازیافت در مبادی تولید (منازل، واحدهای تجاری، ادارات دولتی، موسسات خصوصی و غیره) و مخازن در محدوده شهر بیرجند را براساس شرایط و شرح خدمات مندرج در اسناد به مدت پنج سال به بخش خصوصی واگذار نماید. لذا از کلیه متقاضیان حقوقی (مرتبط با موضوع مزایده) که ضمن داشتن رزومه کاری مرتبط تمایل به همکاری دارند دعوت می شود جهت دریافت شرایط و اسناد مزایده به سایت www.ets-birjand.ir مراجعه نمایند.
محمدعلی جاوید – شهردار بیرجند
۹۷۱۳۵۲۵۶/ج

آگهی اعلام رای موات قسمتی از پلاک ۶۶ اصلی بخش ۶ مشهدمقدس
کمیسیون تشخیص موضوع ماده ۱۲ قانون زمین شهری برابر نظریه شماره ۵۷۲-۱۶ مورخ ۹۷/۸/۳ قسمتی از پلاک ۶۶ اصلی بخش ۶ مشهد مقدس به مساحت ۱۹۴۱۱ متر مربع مطابق با کروکی ذیل را موات تشخیص داده است. لذا مستند به ماده واحده مصوبه مورخ ۷۰/۱۱/۳ مجمع محترم تشخیص مصلحت نظام جهت اعلام به مالکین وسایر مدعیان ودارندگان حقوق قانونی در ملک مذکور این نظریه در دونوبت به فاصله ده روز در روزنامه منتشر می گردد، تا در صورت اعتراض (تاسه ماه از انتشار آخرین آگهی) اعتراض خود را به دادگاه صالحه تسلیم نمایند. بدیهی است در صورت عدم اعتراض در مهلت مذکور این نظریه قطعی ولازم الاجرا خواهد بود.

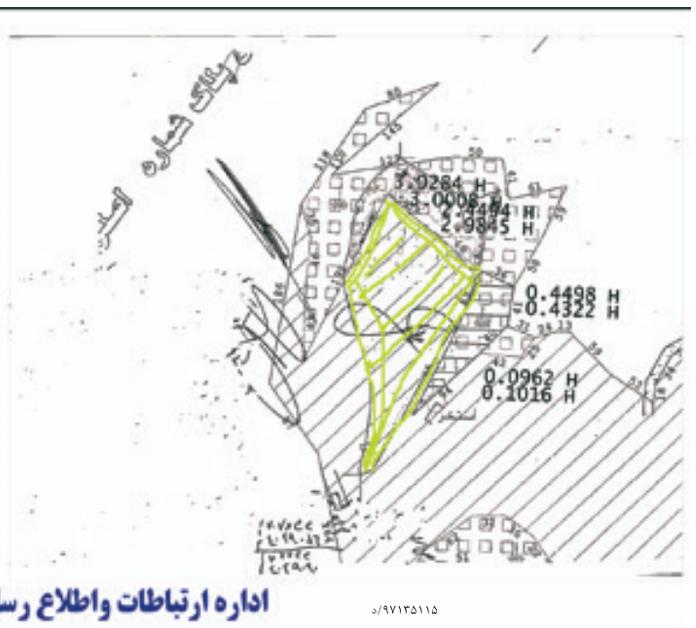

اداره ارتباطات واطلاع رسانی اداره کل راه وشهرسازی خراسان رضوی
۹۷۱۳۵۱۱۵/ه